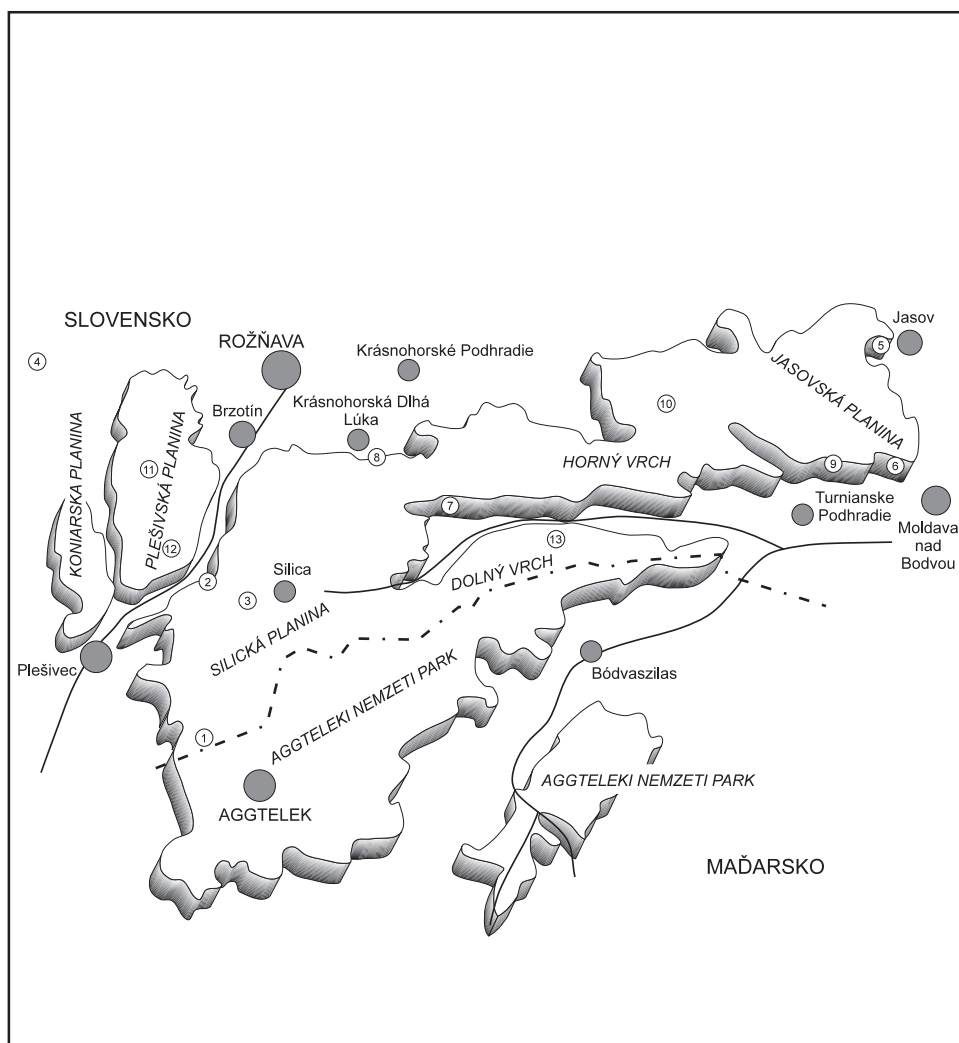

Světové dědictví UNESCO

SLOVENSKÝ KRAS

Lumír Pecold, Vladimír Tkáč

Internet Geographic Magazine
www.ingema.net

© Ppress – veškeré texty, fotografie, obrázky, mapy a pod. jsou chráněny autorskými právy jednotlivých autorů a vydavatelství Ppress. Je výslovně zakázáno jejich jakékoli šíření, publikování či dokonce prodej za úplatu.

Slovensko

SLOVENSKÝ KRAS 4

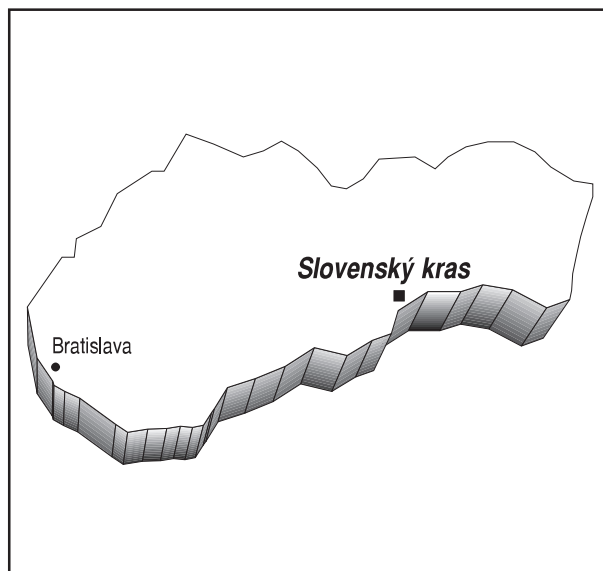
VÝCHODNÍ SLOVENSKO

SK

Jeskyně Slovenského a Aggteleckého krasu byly zapsány do světového seznamu World Heritage UNESCO v prosinci roku 1995 jako společná slovensko-maďarská lokalita.

Slovenský kras a sousední maďarský Aggtelecký kras jsou společně největším krasovým územím střední Evropy. Jen samotný Slovenský kras rozkládající se mezi Jelšavou, Rožňavou a Plešivcem má plochu zhruba 800 km², ale pokračuje dále do Maďarska, kde navazuje na Aggtelecký kras. Ze 712 jeskyní a propastí doposud známých ve Slovenském krasu bylo do slovensko-maďarského projektu vybráno dvanáct lokalit. Z oblasti Aggteleckého národního parku pak bylo pro zapsání do Seznamu světového dědictví UNESCO vybráno deset jeskyní. Výběr byl proveden tak, aby se zdůraznila nejen koncentrace krasových jevů na poměrně malém území, ale také jejich reprezentativnost spočívající především v rozmanitosti jednotlivých krasových forem na vybraných lokalitách. Najdeme zde sintrovou, ledovou a aragonitovou výzdobu, zrovna tak jako krystaly kalcitu a unikátní reliéfní tvary. Jeskyně jsou zajímavé také svým hydrologickým režimem, jeskynní faunou a flórou, archeologickými nálezy a dalšími aspekty.

Slovenský kras je rozsáhlá plochá krajina stoupající směrem k severu jako mírně

ukloněná deska od nadmořské výšky 450 metrů až do výšek přesahujících 800 m n. m. Plošinu prořízlo několik vodních toků, které si tudy razí cestu směrem do Maďarské nížiny. Vytvořily tak v původní desce hluboká zaříznutá údolí. Ta rozdělila slovenský kras na jednotlivé planiny, které se při pohledu z letadla jeví jako nepravidelně ohraničené tabule.

Na východě jsou to planiny Zádielsko-turnianská a Jasovská. Na západ za kaňonem Zádielské doliny je oblast nazývaná

SK4/1

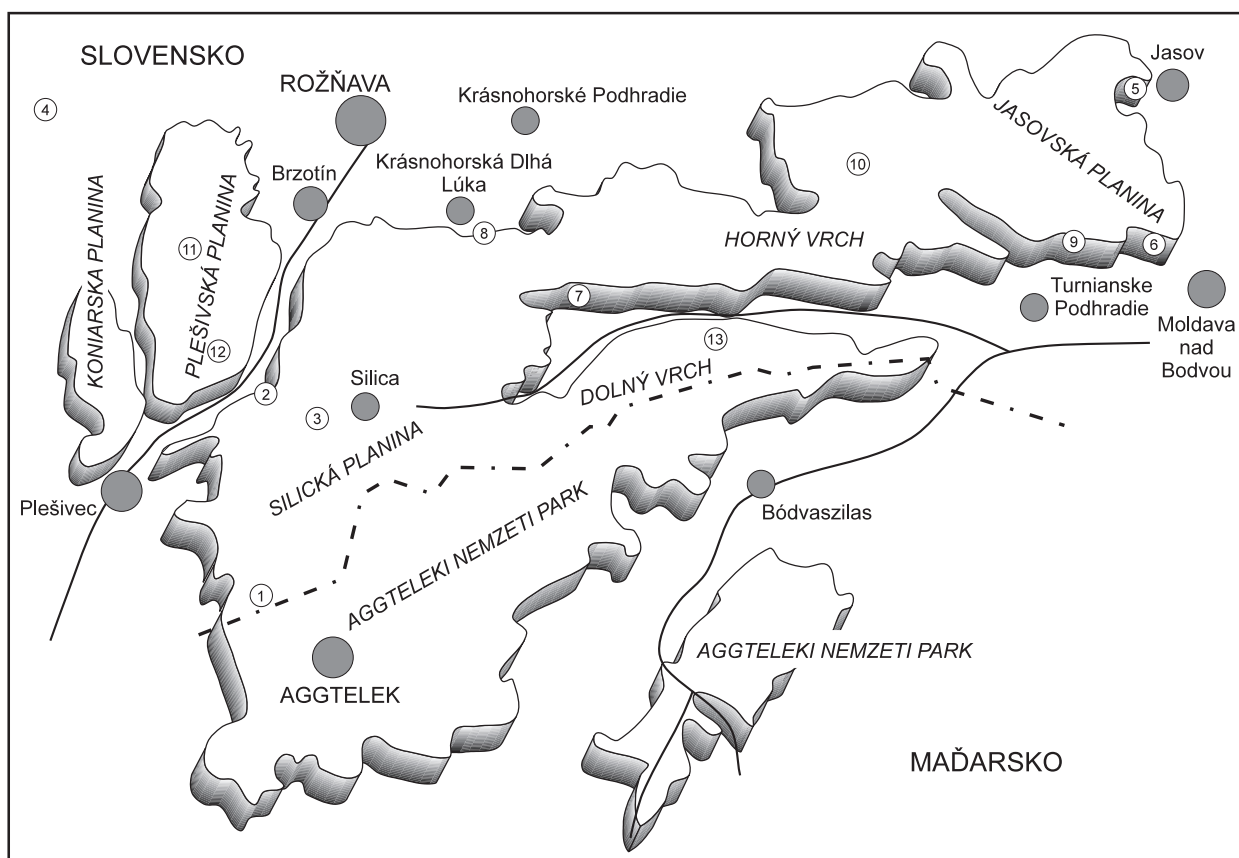
Horný vrch. Na jihu strmí krasová plošina Dolný vrch, rozdelená po délce státní hranicí s Maďarskem. Směrem na západ přechází Dolný a Horný vrch do nejrozsáhlejší Silické planiny.

Na krasových planinách se střídají husté křovinaté lesy s rozsáhlými pustými stepními loukami.

Na planinách nejsou žádné vodní toky a je zde značné sucho. Vesnic a osad nahoře

Slovenský a Aggtelecký kras

1. Jeskyně Domica.	8. Krásnohorská jeskyně.
2. Gombasecká jeskyně.	9. Jeskynní systém Skalístý potok a Kunia priepať (propať).
3. Silická ladnica.	10. Propať Snežná diera.
4. Ochtinská aragonitová jeskyně.	11. Propať Zvonivá jama.
5. Jasovská jeskyně.	12. Diviačia priepať (propať).
6. Drienovská jeskyně.	13. Obrovská priepať (propať).
7. Hrušovská jeskyně.	

na planinách je jen několik, takže je zde možno snadno zabloudit v nepřehledném terénu se stovkami závrtů, škrapových polí, jeskyní a propastí.

Chráněná krajinná oblast Slovenský kras patří také mezi nejbohatší a nejzajímavější území střední Evropy z pohledu rostlinstva, které se zde nachází. Pestrost květeny Slovenského krasu je podmíněná jeho geografickou polohou na styku dvou různých oblastí (Pannonicum a Carpaticum occidentale). Díky těmto specifickým přírodním poměrům se zde vytvořily vhodné podmínky pro vznik a uchování celé řady endemitů, které jsou známy pouze z této oblasti. Jen namátkou lze jmenovat například chudobku Klášterského (Draba klastersky), jeřabinu Tuzsonovou (Sorbus tuzsoniana, jeřabinu Hazslinszkého (Sorbus hazslinszkiana) nebo hloh domický (Crataegus domicensis) a řadu dalších. Zvláštností květeny Slovenského krasu je přítomnost horských druhů dealpínských a prealpínských rostlin, které se zachovaly v místech, kde dochází k inverzním klimatickým poměrům. Jde především o dna hlubokých závrtů, propastí nebo soutěsek, kde je v průběhu roku daleko chladnější podnebí než na krasových planinách.

Mimořádné kouzlo Slovenskému krasu dává přítomnost mnoha zástupců čeledě vstavačovitých rostlin, které svou krásou květů udiví každého návštěvníka.

Lesní porosty byly během staletí silně vykáceny a vypáleny. Lesy tvoří v současnosti především suchomilné duby, hojný je zvláště dub plstnatý (Quercus pubescens).

Od roku 1977 je Slovenský kras začleněn do sítě mezinárodních biosférických rezervací v rámci programu UNESCO-MaB.

Ve Slovenském krasu jsou do Seznamu světového dědictví UNESCO zařazeny tyto jeskyně a propasti:

DOMICA

Jeskyně se nachází jižně od Rožňavy až při hranici Maďarska, na jižním okraji Slické planiny asi 10 km od města Plešivec. Domica byla vytvořena ponorným tokem říček Styx a Acheron v světlých vápencích středního triasu a tvoří společný jeskynný systém s maďarskou Baradlou. Tato podzemní prostora je největší jeskyní v oblasti: chodby na slovenské i maďarské straně hranice jsou dlouhé 21 km. Rozsáhlá jeskyně měří na slovenské straně 5 080 metrů. Z této délky chodeb je 1 715 metrů od roku

V Maďarsku bylo do Seznamu světového dědictví UNESCO v rámci zápisu jeskyní Slovenského a Aggteleckého krasu zahrnuto následujících 10 jeskynných systémů:

Baradla – Společný systém se slovenskou jeskyní Domica.

Béke barlang – Jeskyně Míru.

Kossuth barlang – Kossuthova jeskyně.

Meteor barlang – Jeskyně Meteor (nepřístupná).

Rákóczi barlang 1. – Rákócziho jeskyně 1.

Rákóczi barlang 2. – Rákócziho jeskyně 2.

Szabadság-barlang – Jeskyně Svobody.

Vass Imre-barlang – Jeskyně Imre Vassa (nepřístupná).

Rejteck szomboly – Propast Rejteck.

Vecsem-bükki-szomboly – Vecsembükkská propast.

1932 zpřístupněno pro veřejnost jako prohlídková trasa.

Jeskyň protéká podzemní řeka Styx, po které se návštěvníci při prohlídce plaví v člunech. Bohatá výzdoba vyniká vzácnými sintrovými bubny a štíty, pagodami, kaskádovými jezírky a stalaktity ve tvaru cibule a řader.

Archeologický výzkum zde našel rozsáhlé pozůstatky pravěkého osídlení z doby kamenné. Mezi zdejší nejzajímavější nálezy z té doby patří zasintrovaná nádoba, nacházející se mezi krápníky.

Jeskyň probíhá v podzemí státní hranice Slovenska s Maďarskem. Jeskyň Baradla na maďarské straně je rovněž přístupná pro turisty.

GOMBASECKÁ JASKYŇA A SILICKÁ LADNICA

Gombasecká jeskyň se nachází na západním okraji Silické planiny v dolině řeky Slaná, nedaleko vesnice Gombasek asi 15 km jižně od Rožňavy.

Jeskyň je proslavená především jedinečnou brčkovou výzdobou. Brčka jsou unikátní, velmi tenké a duté stalaktity. Ty v Gombaseku dosahují délky 2–3 metry a přitom mají v průměru jen asi 2–5 milimetrů a navíc jsou duté. Kapky krasové vody obsahující kalcit protékají z trhlinek na stropu těmito brčky jako trubičkou a na jejich konci, před skápnutím, vysráží vždy několik krystalků kalcitu. Tak se brčka neustále prodlužují. Stěny těchto krápníků jsou ale velmi tenké, a tak tyto útvary jsou velmi křehké a zranitelné. Stačí již jen malý průvan na to, aby se začaly pohupovat, a netopýr je pro ně dokonalou pohromou.

Z celkové délky 1 525 metrů známých prostor jeskyně je pro veřejnost zpřístupněno 300 metrů.

Gombasecká jeskyň je součástí několikakilometrové silicko-gombasecké jeskynní soustavy, kterou protéká ponorný Čierny potok. Tento potok protéká také Archeologickým dómem Silické ladnice a zároveň odvodňuje část Silické planiny kolem obce Silica. Odtud teče mnoho kilometrů neznámými prostorami a objevuje se v západním sifonu Gombasecké jeskyně. Podzemním kaňonem pak protéká jeskyň v délce 900 metrů a poté vyvěrá na povrch nedaleko vchodu do Gombasecké jeskyně.

K Silické ladnici, propasti říčeného typu, která je pozoruhodná nejen svou ledovou výzdobou, ale také tím, že je nejnižší položenou ledovou jeskyň vůbec, se dostaneme od Gombasecké jeskyně po žluté turistické značce směr vesnice Silica.

Silická ladnica se otevírá na povrch mohutnou nálevkovitou prohlubní, která vznikla zřícením stropu dómu. Vstup do této jeskyně má trvalou ledovou výzdobu, které dominují ledové stalaktity. Mohutný ledopád ve vstupu do jeskyně se dá obejít a dostaneme se do nižší části vstupní prostory. Odtud je vstup do Archeologického dómu. Zde jsou hlavní místa nálezů střepů a jiných pozůstatků po trojím osídlení jeskyně. Nejstarší bylo v době bukovohorské.

OCHTINSKÁ ARAGONITOVÁ JASKYŇA

Jeskyň ležící západně od Rožňavy nedaleko železniční stanice Ochtiná, na severním svahu vrchu Hrádek v Revúcké vrchovině. Vesnice Ochtiná, která dala jes-

kyni jméno, leží 3 km na severovýchod od jejího vchodu. Z vesnice lze k jeskyni dojít po modré značce.

Ochtinská jeskyně vyniká jehlicovitými a ledvinovitými formami aragonitu a je proslulá ojedinělým fenoménem – bohatou aragonitovou výzdobou ve tvaru rostlin.

Jeskyně byla objevena horníky při ražbě štoly rudného průzkumu v roce 1954. Pro veřejnost je otevřena od roku 1972. Z celkové její délky 300 metrů je v současnosti zpřístupněno 235 metrů.

V místech, kde se jeskyně nachází, je uložena série přeměněných hornin starších prvohor (kambrium–silur), složená převážně z fylitů. Mezi nimi se vyskytují čočky vápenců často přeměněné na ankerity a siderity. V jedné takové čočce se vytvořila Ochtinská jeskyně. Dutina jeskyně vznikla tak, že ankerity se přeměnily postupným zvětráváním na okry a ty byly vyplaveny prosakující vodou. V prostorách jeskyně se vytvořila postupně barevně pestrá a zcela unikátní výzdoba, kterou korunovaly bělostné shluky neskutečných propletenců aragonitu, který je v přírodě vzácnou kosočtverečnou modifikací uhličitánu vápenatého. Na světě jsou údajně pouze tři takovéto jeskyně zdobené jehlicemi a spirálami – v Mexiku, Argentíně a na Slovensku.

JASOVSKÁ JASKYŇA

Leží v nejvýchodnější části Slovenského krasu poblíž městečka Jasov, na severním úpatí Jasovské planiny ve vápencovém bradle zvaném Dívčí skála (Dievčenská skála).

Obec Jasov leží přibližně 25 km západně od Košic.

Brčka – Tenké trubicovité stalaktity. Průměr brčka odpovídá asi velikosti vodní kapky a jeho délka může být až několik metrů. Je to tenká a křehká trubička zavěšená u stropu jeskyně, ze které po kapičkách prýští voda.

Dóm jeskynní – Rozsáhlá jeskynní dutina o rozměrech i několika desítek až stovek metrů.

Drúza – V mineralogii jde o skupinu krystalů narostlých na společném podkladu.

Geoda – Výplň dutiny v hornině. Vyplnění může být i jen částečné krystaly nerostů, které jsou obráceny směrem do středu, do dutiny.

Jeskyně – Podzemní dutina původu krasového, pseudokrasového i umělého.

Kras – Soubor povrchových a podzemních jevů v oblastech tvořených horninami rozpustnými ve vodě. Typickými takovými horninami jsou například vápenec nebo dolomit. Karbonáty vápníku jsou horniny poměrně tvrdé a ve vodě nerozpustné, rozpouštějí se ale v dešťové vodě, která ze vzduchu a půdy přijala oxid uhličitý a stala se tak z ní vlastně slabá kyselina. Podél puklin proniká voda do hlubin, rozšiřuje je a společně s dalšími faktory vytváří svislé komíny a vodorovné chodby a sály.

Kalcit – Čirý, většinou zabarvený nerost, uhličitán vápenatý; tvoří horninu vápenec.

Krystaly – Pevné látky, jejichž atomy, ionty nebo molekuly jsou uspořádány do matematicky definovatelné mřížky. Většina pevných hmot se skládá z krystalů.

Plazivka – Velmi nízká jeskynní chodba, kterou je nutno zdolávat plížením.

Jasovská jeskyně patří k nejstarším známým na Slovensku. Podle některých údajů prý byla zpřístupněna již v roce 1846 mnichy jasovského kláštera. Archeologické nálezy ale svědčí o tom, že jeskyně byla známa již dávno před tím. Objeveny byly artefakty ze starší doby kamenné, stopy po osídlení z doby bukovohorské, halštatské a rovněž střepy z pozdního středověku. V období tatarských a tureckých nájzdů sloužila jeskyně místnímu obyvatelstvu jako bezpečný úkryt. Známa je také nápis v jeskyni z roku 1452. Česky je tu uhlíkem na stěně zaznamenáno vítězství vojsk Jana Jiskry z Brandýsa.

Dnešní vchod do jeskyně je na pravém břehu řeky Bodvy, jen asi dva metry nad její hladinou. Vody této říčky jeskyni také vytvořily postupným rozpouštěním vápencového podloží podél puklin v hornině. Jak se prohlubovalo koryto Bodvy, vytvářel její tok i nižší úroveň jeskyně.

Stěny chodeb a síní mají bohatou dekoraci sintrových vodopádů, náteků, záclon, stalaktitů, stalagmitů a stalagnátů. Stalagmit ve Starém dómu je například vysoký 6 metrů a má obvod 28 metrů. Jeskyně je také významným zimovištěm netopýrů.

Jasovská jeskyně byla první zpřístupněnou jeskyní na Slovensku, má délku 2 308 metrů, z nichž je pro veřejnost upraveno 490 metrů.

DRIENOVSKÁ JASKYŇA

Nachází se nedaleko Moldavy nad Bodvou u obce Drienovec, jižně od Jasova.

Jde o jeskyni se dvěma úrovněmi, aktivním vodním tokem a délkou 1 300 metrů. Známa je nejen svými rozmanitými erozními tvary, kůrami krystalického sádrovce

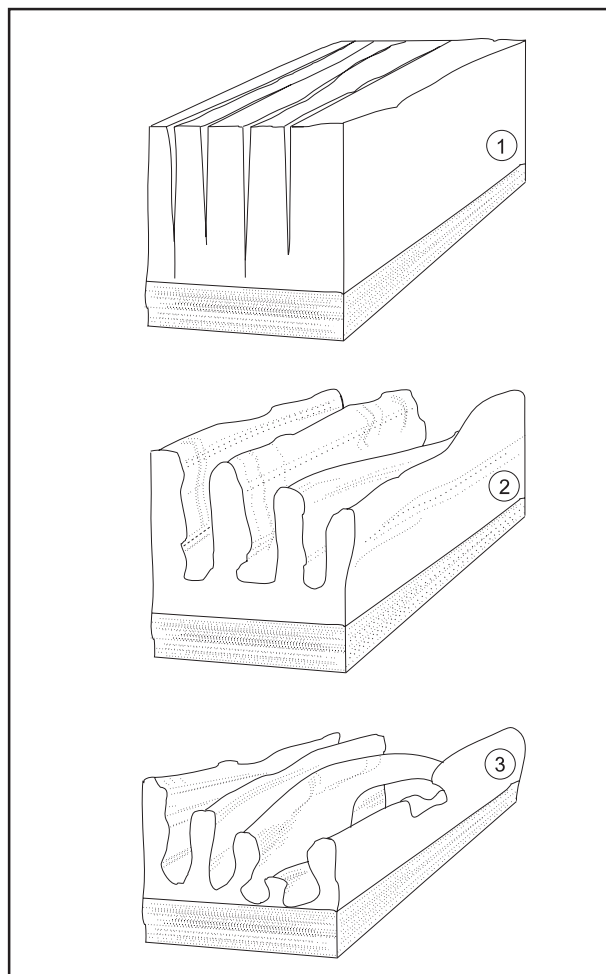
a sintrovou výzdobou všech typů, ale především sněhobílým, osm metrů vysokým sintrovým vodopádem a drúzami kalcitových monokrystalů o délce až 15 cm.

HRUŠOVSKÁ JASKYŇA

Leží mezi Hrušovem a Jablonovem ve svazích Horného vrchu.

Délka chodeb dosahuje 780 metrů a pozoruhodná je především svými excentric-

Postupný vznik škrapů

kými a heliktitovými velkokrystalickými útvary, rovněž pak mohutnými stalaktity, například tak zvanou Smuteční vrbou.

Jeskyně není zpřístupněna.

KRÁSNOHORSKÁ JASKYŇA

Nachází se jihovýchodně od Rožňavy na severním úpatí Silické planiny nad obcí Krásnohorská Dlhá Lúka, nedaleko vyvěračky zvané Buzgó. Objevena byla při ražení krátké štoly v roce 1964. Jde o rozsáhlý jeskynní systém s aktivním tokem, puklinovými chodbami a dvěma prostorovými, velmi vysokými dómy. Vyniká především tak zvaným Sloupem rožňavských jeskyňářů, vysokým 32,7 metru, který je uváděn jako nejvyšší stalagmit na světě. Je to vysoký kuželovitý krápník modelovaný splývavými a kaskádovitými sintry.

Jeskyně není volně přístupná.

SKALISTÝ POTOK A KUNIA PRIEPASŤ

Krasový systém Skalistého potoka a Kuní propasti leží v poměrně málo navštěvované části Slovenského krasu vymezené obcemi Drienovec–Háj–Turňa nad Bodvou, která patří do jižní části Jasovské planiny. Propast se nachází v katastru obce Háj na úbočí zvaném Berč. Berč je také název vyvěračky, ve které pramení Skalistý potok.

Stopy po pravidelných návštěvách kuny skalní, které během prvních průzkumných prací jeskyňářů v propasti našli, jí nakonec daly také jméno – Kuní propast. V současnosti je hloubka propasti udávána jako 288 metrů a délka systému

3 724 metrů. Jde o nejhlubší propast ve Slovenském krasu. Jeskyně se vyznačuje množstvím podzemních vodopádů, sifonů, sintrových kaskád a sintrových leknínů v jezírkách.

Propast není zpřístupněna.

SNEŽNÁ DIERA

Nachází se severně od vsi Borka na planině Horný vrch.

Puklinová jeskynní propast Snežná diera je hluboká 23 metrů, rozkládá se na severním úbočí Havraní skály a má ledovou výplň s ledovými útvary.

Havraní skála je přírodní rezervací o rozloze 147 hektarů. Má pozoruhodné skalní útvary s množstvím geologických forem. Na jihu sousedí s další rezervací Zádielská tiesňava, rozloženou svými kolmými srázy podél potoka.

ZVONIVÁ DIERA

Přibližně v centru Plešivské planiny východně od Kunovy Teplice leží jedna z neznámějších propastí Slovenského krasu. Jícen okrouhlé a svislé šachty, která je vstupem do propasti, se otevírá na dně mělkého závrtu. Pod hlavní šachtou se vytvořil velký suťový kužel. Na něm končí svůj pád nejen opadávající hornina, ale také kameny, které lidé ze zvědavosti odedávna házeli na dno propasti. Od jejich zvonivého zvuku při nárazech na stěny patrně pochází také název propasti. Propast vyniká kompozicí pagodovitých stalagmitů s výškou okolo 10 metrů, mnohobarevnými záclonami a krápníkovými vodopády. Sloup hrůzy dosahuje 26 metrů.

DIVIAČIA PRIEPASŤ

Propast typu »aven« se nachází v jižní části Plešivské planiny, ve svahu táhlého hřebene západně od obce Slavec. Podle posledních měření má hloubku 127 metrů a celkem osm horizontů s podzemními jezery. Jde o soustavu svislých šachet a puklinových dómů ve světlých triasových vápencích. Propast má překrásnou výzdobu. K její hlavní okrase patří kaskádovitě sintrové vodopády, keříky pizolitických výrůstků až 15 cm velkých a malebná jezírka s kamennými lekníny a perlami. Propast není veřejnosti přístupná.

OBROVSKÁ PRIEPASŤ (ORIÁŠ)

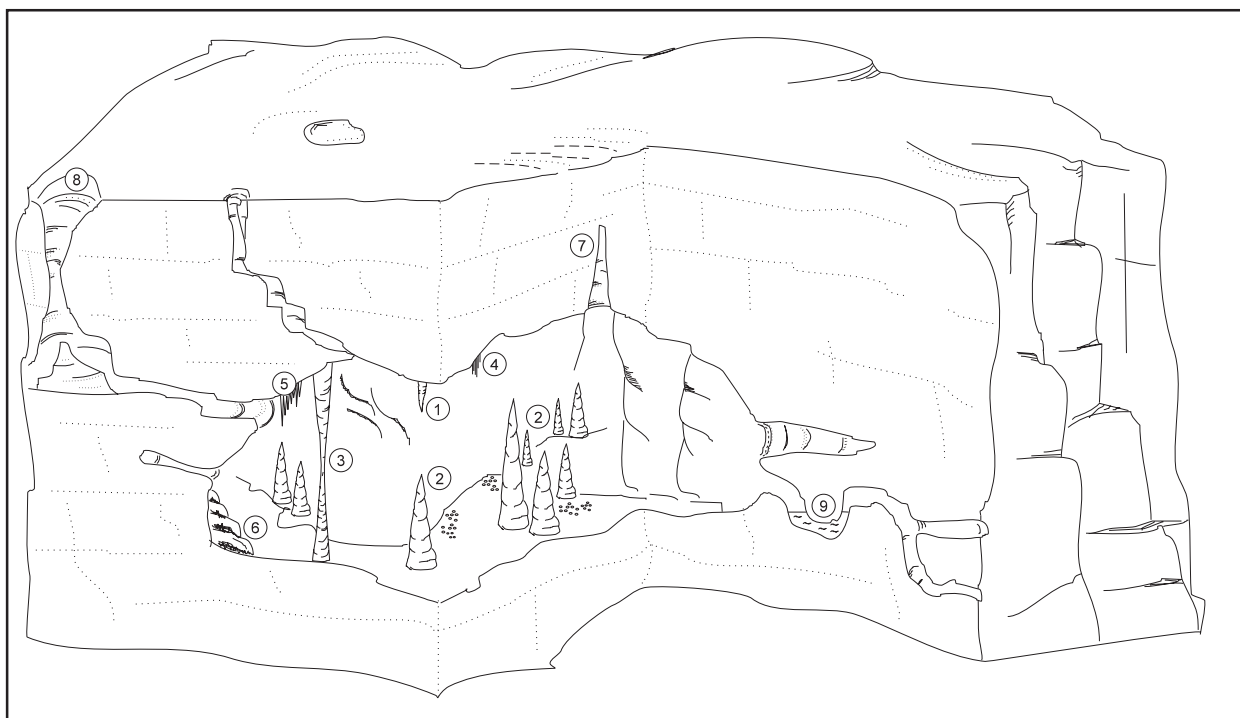
Nachází se v západní části planiny Dolný vrch, jižně od Jablonova.

Propast je 103 metry hluboká. Na povrch se otvírá hlubokou, široce otevřenou šachtou a je bez speleologické výzbroje nepřístupná. Ze dna prvního stupně je puklinovým otvorem přístup do vrchní části mohutného dómu s vysokým suťovým kuzelem. Dno dómu je v hloubce asi 80 metrů. Odtud pokračuje studňovitá šachta na dno propasti.

Propast není volně přístupná pro veřejnost.

Jeskynní tvary

1. Stalaktit.	4. Brčka.	7. Komín.
2. Stalagmit.	5. Zálcony.	8. Propast.
3. Stalagnát.	6. Sintry.	9. Sifon.

Výběr dalších zajímavých míst na území Slovenského krasu

ROŽŇAVA

Přirozeným střediskem Slovenského krasu je více než 700 let staré hornické a biskupské město Rožňava. Rozkládá se v široké Rožňavské kotlině na okraji krasových planin. Poprvé byla Rožňava zmínána v listinách z roku 1291, ale okolí města bylo osídleno již v pravěku a starověku.

Patro jeskynní – Horizontální chodby a prostory jeskyně procházející nad sebou v různých relativních výškách.

Propast – Vertikální nebo prudce svažité jeskynní prostory otevřené na obou koncích. Směřuje z povrchu do jeskyně nebo propojuje jednotlivé jeskynní úrovně a patra.

Sifon – Úsek jeskynní chodby, kde se její strop noří do vody a jeskyni uzavírá. Sifony mohou být nejen vodní, ale také v sedimentech, sintrové, ledové.

Sintr – Hornina vznikající vysrážením z roztoků, je jednou z hlavních výplní jeskyní.

Stalagmit – Krápníkový útvar rostoucí nahoru.

Stalagnát – Krápníkový sloup vzniklý spojením stalagmitu a stalaktitu.

Stalaktit – Krápníkový útvar rostoucí odshora dolů, tedy ze stropu jeskyně.

Vyvěračka – Pramen vody buď trvalý nebo takový, jehož činnost je závislá na srážkách.

Až do nedávné doby byla Rožňava střediskem nejdříve těžby zlata, stříbra a mědi, později železných rud, a také místem zpracování železa. Po vyčerpání surovin byla v posledních desetiletích těžba zastavena. Město se stalo významným centrem turistického ruchu.

Mezi památky města patří například gotický katedrální kostel Nanebevzetí Panny Marie ze 14. století, vybavený barokním interiérem. Pozoruhodné památky jsou uloženy v historické budově Hornického muzea (Banické múzeum) v Šafárikově ulici. Ústřední středověké náměstí je největším svého druhu na Slovensku, jeho dominantami jsou v centru postavená renesanční strážní věž, kostel sv. Františka Xaverského a secesní památník Františky Andrassyové, patronky chudých. Měšťanské domy jsou situovány přímo na štolách středověkých zlatých dolů. K dalším monumentům patří biskupský palác, radnice, klášter a budova bývalé báňské komory s opěrnými pilíři. Na náměstí je přístupná galerie s expozicemi výtvarného umění.

BANÍCKE MÚZEUM V ROŽŇAVĚ

Pozoruhodný reprezentativní přízemní objekt s vyvýšeným centrem. V areálu muzea jsou instalovány báňské stroje, zařízení a litinové náhrobky z produkce regionálních sléváren. V sousedství stojí menší jednopodlažní dům bývalého Františčina spolku.

V budově muzea jsou instalovány tři stálé expozice: Příroda Slovenského krasu a přilehlých oblastí, Hornictví a hutnictví Gemeru a Hornická pracoviště, což jsou ve sklepech instalované imitace hornických porubů – šachet.

V geologicko-mineralogické expozici zaujmou návštěvníka unikátní minerály z oblasti Gemeru (např. limonity z Rákošské Baně nebo evansit z Nižní Slané). Instalace báňské a hutnické techniky podává ucelený obraz vývoje těchto odvětví. Návštěvníci si mohou prohlédnout předměty dokumentující dopravu, nakládku, hamernictví, slévárenství a jiné. K nejzajímavějším exponátům patří středověké ruční pracovní nástroje.

Interiéry báňských pracovišť umístěné ve sklepních prostorách muzea umožňují návštěvníkům získat konkrétní představy o pracovních podmínkách a způsobu práce horníků v podzemí. Ukazují vlastní prostředí dolu a instalaci důlních zařízení (mechanické prostředky, pracovní nástroje, elektrická, vodní a vzduchová síť, kolejniče). Znázorněna je i báňská doprava, způsoby dobývání železné rudy a magnetitu.

Expozice »Příroda Slovenského krasu a přilehlých oblastí« je rozdělena na dva úseky, představující přírodu neživou a ži-

Škrapy jsou malé a relativně úzké rýhy, zářezy a další vyhloubeniny ve skalním povrchu. Vznikají působením srážkové nebo půdní vody na povrchu krasového území před jejím odtokem do podzemí. Jednotlivé druhy škrapů závisejí na přírodních podmínkách, hornině a rozpouštěcím procesu.

Závrt je uzavřená sníženina různých tvarů a rozměrů. Vyskytují se na krasových planinách a jsou obvykle širší než hlubší. Jsou buď zavřené, ty končí slepě do hloubky rozleptanými trhlinkami ve skalním masivu, nebo zející, které jsou propojeny přímo s podzemními dutinami.

vou. Pozoruhodná je dokumentace povrchových krasových útvarů a jeskyní (zvláště jeskyně Domica a Gombasecká).

KRÁSNOHORSKÉ PODHRADIE

Východně, 5 km od Rožňavy vzdálená obec je známá zachovalým středověkým hradem a dalšími pozoruhodnými památkami. K nim patří především mauzoleum pánů Andrassyovců, dále secesní Andrassyovská obrazárna a také římskokatolický kostel s nedávno objevenou středověkou nástěnnou malbou. Na obrazech jsou dosud odkryty a restaurovány postavy tří uherských králů.

HRAD KRÁSNA HÔRKA

Středověký hrad Krásna Hôrka byl postaven na místě staršího hradiska přibližně v polovině 13. století. Chránil důležitou gemerskou cestu a cestu vedoucí na Spiš. Zdejší posádka poskytla uherskému králi Bělovi IV. útočiště před tatarskými vojsky. Král pak z vděčnosti věnoval hrad svým spolubojovníkům. Bebekové poté vlastnili majetek po tři století až do poloviny 16. století. Další majitelé, Andrassyové, přeměnili objekt v proti-tureckou pevnost.

Poslední majitelé nechali objekt restaurovat a založili zde také rodové muzeum. Některé muzejní interiéry a sbírky se dodnes dochovaly (například sbírka módy a nábytku).

Jde o jeden z nejzachovalejších a nejstarších hradů Slovenska, který se jako působivá dominanta tyčí na osamělém homolovitém kopci.

Objekt je rozložen na půdorysu nepravidelného trojúhelníka, v rozích má vystavěny tři okrouhlé bašty. Na nejvyšším místě homolovitého kopce stojí palác s obrannou věží, pod ním pak další opevněné paláce, kaple, obytné a hospodářské budovy. Před hradem jsou umístěna renesanční děla z 16. století (např. bronzové bohatě zdobené dělo Maximilián).

V objektu hradu se částečně dochovaly původní interiéry představující výjimečný dokument své doby. Celkem je přístupno šestnáct pokojů a sálů.

Jde o vzácně zachovaný komplex hradu. K nejpozoruhodnějším exponátům patří sbírka zbraní, barokní polychromovaná skříň ze 17. století s rostlinnou dekorací a vybavení hradní kuchyně.

V hradní pozdně barokní kapli s rodinnou hrobkou Andrásyovců se zachovala zdejší rarita – přírodně mumifikované tělo Žofie Šeredyové, manželky Štefana Andrásyho I.

MAUZÓLEUM

Mauzoleum stojící při cestě z Krásnohorského Podhradí do Košic je nejvýznamnější secesní stavbou na Slovensku.

Nechal ho postavit v letech 1903–1904 poslední majitel zámku Dionýz Andrásy jako hrobku pro sebe a svou manželku Františku. Andrásyho žena, která nebyla šlechticnou, nemohla být pochována do rodinné hrobky na hradě.

Centrální kupolová stavba členěná sloupy a reliéfy byla postavena v secesním slohu podle egyptských a byzantských vzorů.

V interiéru mauzolea je bohatá mramorová a mozaiková výzdoba, doplněná

sochařskými a zlatnickými díly. Dva sarkofágy manželů Dionýze a Františky jsou zhotoveny z bílého carrarského mramoru. Jde o jednu z nejkrásnějších staveb svého druhu na světě.

V malém parku za mauzoleem stojí pomníček oblíbeného psa manželů Andrásyových.

ANDRÁSSYOVSKÁ GALÉRIA

Přízemní secesní budovu se zaskleným stropem postavenou na půdorysu řeckého kříže nechal postavit počátkem 20. století poslední majitel zámku Dionýz Andrásy, který byl vášnivým sběratelem výtvarných děl. Umístil zde své sbírky i vlastní díla. Galerie pak byla přístupna až do roku 1938, poté byla užívána pro různé jiné účely. Roku 1990 byla prostora opět navrácena původnímu poslání.

Obrazy vystavené v galerii představují portrétní tvorbu 18. a 19. století v Uhersku.

Dominantou expozice je velkorozměrová romantická olejomalba Ference Paczky – Smrt Attily z roku 1884.

KAŠTIEL BETLIAR ZÁMEK BETLIAR

Obec Betliar vzdálená asi šest kilometrů severozápadně od Rožňavy byla původně velmi starou hornickou osadou.

První písemné zmínky o ní pocházejí z roku 1330. Dnes je navštěvována především pro místní muzeum umístěné v bývalém zámečku Andrásyovců, který je bohatě vybaven sbírkami historického nábytku, obrazů, porcelánu a loveckých trofejí.

Nejstarší část zámku pochází z 15. století, v 17. století byl objekt nejdříve renesančně a v 18. století klasicistně přestavěn. Tehdy byl založen rozsáhlý park, umělá jeskyně, kterou se vstupovalo do zámku, a knihovna ve tvaru rotundy. V 19. století majitelé (Andrássyové) nechali zámek upravit na lovecké reprezentační sídlo. Areál pak sloužil k přijímání hostů z řad vysoké šlechty a podnikatelů.

Jde o dvoupatrový výstavný zámek se čtyřmi nárožními věžemi, polokruhovými okny a malými balkony. Palác je umístěn v nádherném parku, který je na ploše 81 hektarů zaplněn mnoha drobnými stavbami romantické architektury. Jsou zde objekty se symboly svobodných zednářů, umělé ruiny, umělá jeskyně, vodopád a kopie děl francouzských sochařů z 19. století. Park byl v roce 1977 zapsán do Seznamu historických zahrad zemí světa, který sestavuje Mezinárodní výbor pro historické zahrady ICOMOS/IFLA.

Zámek má rovněž pozoruhodné vnitřní prostory. Mezi nejatraktivnější patří původní vstupní hala s kazetovým stropem. V přízemí upoutá pozornost umělá jeskyně z let 1792–1795. Nejhodnotnější je velká knihovna, nábytek z 16.–19. století, malby

uherských umělců 19. století, portrétní galerie předků ze 17.–19. století a celá řada dalších exponátů.

V množství vystavených předmětů převládají exponáty bytového zařízení, populární jsou exotické sbírky z Afriky a Asie, vykopávky z Egypta a Říma. Velmi vzácná je sbírka zbraní datovaných od středověku až do 19. století, sbírka trofejí z Evropy, Afriky a Asie.

K jedinečným artefaktům interiéru zámku patří také egyptská mumie a další exotické sbírky.

JASOV

Městečko Jasov je umístěno při východním okraji krasu, bylo osídleno již v polovině 12. století. Stalo se střediskem dolování zlata a stříbra. Z druhé poloviny 12. století a počátku 13. století pochází zdejší klášter premonstrátů s hodnotným interiérem a pozoruhodným chrámem. Klášter je nejvýznamnější pozdně barokní stavbou na východním Slovensku. Do dnešní podoby byl klášter i zdejší kostel přestavěn v letech 1745–1765 za opata Andreje Sauberera. Areál kláštera obklopují rozsáhlé parky.

SPRÁVA SLOVENSKÝCH JASKÝŇ

Adresa: 031 01 Liptovský Mikuláš,
Hodžova 11

Telefon: 0849/20 158, 20 159

Fax: 0849/24 550

OCHTINSKÁ ARAGONITOVÁ JASKYŇA

Adresa: 049 31 Rožňavské Bystré

Telefon: 0942/82 564

Otevřeno: Duben až 14. květen a 16. září
až říjen v 9.30, 11, 12.30 a 14 hodin,
15. květen až 15. září v hodinových
intervalech od 9 do 16 hodin.

Otevřeno mimo pondělí. Pondělí
otevřeno pouze v sezoně (červen,
červenec, srpen).

Umístění: 22 km po silnicích a 15 km
vzdušně na západ od Rožňavy. Na
odbočce z Rožňavy, z cesty mezi
Jelšavou a Štítníkem, nedaleko Ochtiné.

GOMBASECKÁ JASKYŇA A SILICKÁ LADNICA

Adresa: 049 11 Plešivec

Telefon: 0942/90 12 91

Otevřeno: Gombasecká jeskyně – duben
až 14. květen a 16. září až říjen v 9.30,
11, 12.30 a 14 hodin, 15. květen až 15.
září v 9.30, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 15.30
hodin. Po předchozí objednávce
přístupno (pro skupiny nad 30 osob) i v
ostatní měsíce. Pondělí zavřeno. V
sezoně červen až srpen v pondělí
otevřeno.

Silická ladnica – Turisté mohou

navštívit pouze vstupní část propasti.

Umístění: Lokalita vzdálená cca 10 km
od Rožňavy; jižně od Rožňavy leží
Gombasecká jeskyně (na odbočce 2 km
ze státní cesty Rožňava–Plešivec), vstup
do Silické ladnice následuje po asi 10 km
pěšího pochodu po žluté značce od
Gombasecké jeskyně.

JASKYŇA DOMICA

Adresa: 049 55 Dlhá Ves.

Telefon: 0942/92 82 61

Otevřeno: Únor až 14. květen a 16. září
až prosinec v 9, 11, 12.30 a 14 hodin,
15. květen až 15. září v 9, 10.30, 12.30,
14, 15, 16 hodin.

Pondělí zavřeno. V pondělí otevřeno jen
v sezoně červen až srpen.

Umístění: Při slovensko-maďarské
hranici, jižně od Rožňavy 20 km
vzdušně a 25 km po silnicích. Jeskyně
leží na jižním okraji Silické planiny,
u obce Kečovo a 10 km jižně od Plešivce,
od něhož vede příjezd po silnici.

JASOVSKÁ JASKYŇA

Adresa: 044 23 Jasov

Telefon: 0943/94 165

Otevřeno: Duben až 14. květen a 16. září
až říjen (úterý až neděle) 9.30, 11, 12.30
a 14 hodin. 15. květen až 15. září v ho-
dinových intervalech od 9 do 16 hod. Po
předchozí objednávce přístupno (pro
skupiny nad 30 osob) i v ostatní měsíce.
Pondělky otevřené pouze v sezoně
červen až srpen.

Umístění: Na východě Slovenského
krasu, mezi Rožňavou a Košicemi,

INFO

příjezd od Moldavy nad Bodvou. Vstup do jeskyně jihovýchodně od Jasova, u řeky Bodvy.

BANÍCKE MÚZEUM

Adresa: 048 01 Rožňava, Šafárikova ul. 43

Telefon: 0942/23 710, 24 098

Otevřeno: Březen až listopad (úterý až pátek 9–12 a 13–16 hodin).

Umístění: Na hlavní ulici, jižně od centrálního historického náměstí, v původní klasicistní účelové budově.

GALÉRIA VÝTVARNÉHO UMENIA V ROŽŇAVE

Adresa: 048 01 Rožňava, nám. Baníkov č. 25

Telefon: 0942/23 041

Otevřeno: Březen až listopad (úterý až sobota 9–17 hodin).

Umístění: V severní části historického náměstí v Rožňavě, vedle kostela františkánů.

HRAD KRÁSNA HÔRKA

Adresa: 049 41 Krásnohorské Podhradie

Telefon: 0942/24 769

Otevřeno: Úterý až neděle; květen až říjen 8–16 hodin, listopad až duben 9.30, 11, 12.30, 14 hodin.

Umístění: Dominanta kraje na severním okraji obce Krásnohorské Podhradie na

vrcholu kopce.

MAUZÓLEUM

Adresa: 049 41 Krásnohorské Podhradie

Otevřeno: Úterý až neděle; květen až říjen 8–17.30 hodin, listopad až duben 9.30, 10.30, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30 hod.

Umístění: V podhradí, ve směru na Košice.

ANDRÁSSYOVSKÁ GALÉRIA

Adresa: 049 41 Krásnohorské Podhradie, Lipová ul. 122

Telefon: 0942/23 710

Otevřeno: Březen až listopad (úterý až pátek 9–12 a 13–16 hodin)

Umístění: V obci, u potoka, pod hradem Krásna Hôrka.

KAŠTIEL BETLIAR

Adresa: 049 21 Betliar

Telefon: 0942/83 194, 83 118

Otevřeno: Úterý až neděle; květen až říjen 8–16 hodin, listopad až duben 9.30, 11, 12.30, 14 hodin.

Umístění: Uprostřed zámeckého parku. Po silnici z Rožňavy směrem na Poprad.

Poznámky
